

PËRFAQËSUESIT E DELEGACIONIT TË BASHKIMIT EVROPIAN, PUSHTETIT, OPOZITËS DHE SEKTORIT JOQEVERITAT MBI PLOTËSIMIN E KRITEREVE PËR KAPITUJT 23 DHE 24

Përparimi në sundimin e ligjit është jetik

Përgatitën: Milica Lipovac dhe Violeta Hajrizaj

Mali i Zi është vendi më i përparuar në procesin e anëtarësimit në Bashkimin Evropian (BE), sidoqoftë ende duhet të plotësojë kriteret e përkohshme të përcaktuara në Kapitujt 23 dhe 24 mbi sundimin e ligjit, kanë vlerësuar nga **Delegacioni i BE-së në Mal të Zi**.

Njëkohësisht, ndërsa qeveria vlerëson se vullneti politik është thelbësor në përmbushjen e kriterëve nga kapitujt 23 dhe 24 dhe se nuk do të ketë progres pa to, opozita thotë se situata në gjyqësor ndikon në përmbushjen e detyrimeve nga këto dy kapituj, në sektorin civil vlerësojnë se Mali Zi nuk është as afër mbylljes së kapitujve 23 dhe 24.

„Përparimi në sundimin e ligjit është me rëndësi jetike, sepse mbështet të gjitha përpjekjet e tjera për të përmirësuar jetën e qytetarëve dhe për të inkurajuar rritjen ekonomike“, thanë në Delegacionin e BE-së.

Siç thanë ata, përparimi në këto fusha është me rëndësi thelbësore për përparimin e mëtejshëm në negociata, që është njohur edhe nga metodologjia e re e zgjerimit që Mali i Zi e ka pranuar vitin e kaluar.

„Nevojiten më shumë rezultate në fushat kryesore kritike të mbetura, të tilla si liria e medias, lufta kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar, si dhe një angazhim i ri për reformën gjyqësore. Shteti duhet të përqendrohet në 'bazat' e procesit të zgjerimit: funksionimin e institucioneve demokratike, reformën e administratës publike dhe qeverisjen ekonomike. Sundimi i ligjit mbetet prioriteti kryesor në rrugën e Malit të Zi drejt Bashkimit Evropian, ku pika kryesore është përmbushja e standardeve të përkohshme në sundimin e ligjit në kapitujt 23 dhe 24“, thanë nga Delegacioni i BE-së.

Ata deklaruan se asnjë kapitull tjetër negociues nuk mund të mbyllet para se të arrihet kjo.

Siç thanë ata, paralelisht, duhet të bëhen përpjekje për të zhvilluar një ekonomi funksionale të tregut dhe për të përmirësuar aftësinë konkurruese dhe rritjen afatgjatë të ekonomisë malazeze duke mbështetur reformat kryesore strukturore.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

***

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

"Sistemi gjyqësor efikas është i një rëndësie të madhe për funksionimin e shtetit të së drejtës dhe mbrojtjen e lirive themelore. Megjithëse Mali i Zi është mesatarisht i përgatitur në këtë fushë, sfida të caktuara mbeten, veçanërisht përsa i përket profesionalizmit, efikasitetit dhe përgjegjësisë së gjyqësorit. Shteti duhet të përmbush rekomandimet të Grupit të Shteteve në Kundër Korrupsionit (GRECO) mbi pavarësinë e gjyqësorit. Është e domosdoshme që Mali i Zi të mos çalojnë kundrejt arritjeve të mëparshme në reformën e gjyqësorit dhe të vazhdojë të ndërtojë mbi përparimin e arritur në vitet e fundit", thanë në Delegacionin e BE-së.

Ata shtuan se raporti vjetor i Komisionit Evropian, i publikuar në tetor të vitit të kaluar, ofron orientime të hollësishme se si ta arrijmë atë.

„Të gjitha forcat politike pro-evropiane tani kanë mundësinë të provojnë angazhimin e tyre të vërtetë për të ardhmen evropiane të Malit të Zi", thanë në Delegacionin e BE-së.

Sipas tyre, mënyra më e mirë për ta bërë këtë është të punohet së bashku për çështje me interes kombëtar, siç janë rimëkëmbja ekonomike nga COVID-19, reformat gjithëpërfshirëse zgjedhore dhe emërimet e pazgjidhura në pozicionet kyçe gjyqësore dhe prokuroriale.

Nga Delegacioni thanë se qytetarët tashmë e ndiejnë shumë fort se Mali Zi e ka vendin në BE - sipas anketimit të fundit të opinionit publik, të kryer nga agjencia DeFacto, 74.8 për qind e të anketuarve mbështesin anëtarësimin e vendit të tyre në BE.

„Është e qartë se tani është koha që të gjitha palët e interesuara të punojnë së bashku për t'i tejkaluar mosmarrëveshjet e tyre dhe për të përshpejtuar reformat politike dhe ekonomike të nevojshme për përafrimin e Malit të Zi me pranë Bashkimit Evropian", konkluduan në Delegacionin e BE-së.

Anëtarja e Komisionit Parlamentar për Integrim Evropian nga Fronti Demokratik, **Simonida Kordiq**, vlerësoi se vullneti politik është thelbësor në përmbushjen e kriterëve nga kapitujt 23 dhe 24, pa të cilin nuk do të ketë përparim dhe shtoi se situata në sistemin gjyqësor është një nga ankesat (vërejtjet) kryesore në arritjen e standardeve nga këto dy kapituj kryesorë.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

***

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

Simonida Kordiq

Kordiq tha se legjislacioni pozitiv përcakton procedurën për zgjedhjen e anëtarëve të organeve gjyqësore, e cila kërkon një shumicë parlamentare të kualifikuar, e cila në situatën aktuale në parlament duhet të përbëhet nga përfaqësues të qeverisë dhe përfaqësues të opozitës.

„Ky është ndoshta shembulli më i mirë i domosdoshmërisë së ekzistencës së vullnetit politik për të zgjidhur çështje problematike, të tilla si funksionimi ligjor i sistemit gjyqësor. Nëse do të ekzistonte vullneti i tillë, edhe ky problem mund të eliminohet. Përndryshe, nëse nuk ndodh kjo, do të jetë krejtësisht e qartë se kush angazhohet me të vërtetë në përparimin e shoqërisë sonë drejt anëtarësimit në BE dhe për kë është thjesht marketing, pas të cilit fshihen interesa dhe qëllime të tjera“, konsideron Kordiq.

Ajo shton se përkundër përvojës famëkeqe në drejtim të bashkëpunimit politik ndër-partiak, ajo ende pret që do të ketë mjaft përfaqësues të zgjedhur të popullit të përgjegjshëm që do të njohin interesin universal të të gjithë qytetarëve për të jetuar në një shtet të qëndrueshëm, të rregullt, në të cilin institucionet funksionojnë, i cili është pjesë e hapësirës politike dhe, çfarë është ndoshta edhe më e rëndësishme, ekonomike evropiane.

„Çdo hap vendimtar i Qeverisë që synon vendosjen e sundimit të ligjit, një shoqëri më të drejtë dhe më të lirë, një shoqëri në të cilën gazetarët nuk arrestohen por kriminelët, në të cilën buxheti i shtetit ndihmon grupe të prekura, jo zyrtarë të partisë, në të cilin shërbimet e sigurisë punojnë për sigurinë e shtetit, jo të partisë në pushtet, do të njihen dhe mirëprehen nga BE dhe do të jenë vendimtare për përsheptimin e procesit të negociatave dhe hyrjen përfundimtare të Malit të Zi në BE. Përmushja e

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

***

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

standardeve dhe kriterëve nga kapitujt 23 dhe 24 janë thelbësore për t'u bërë pjesë e BE-së. Tani për tani, ky bllokim, për sa i përket Malit të Zi, është ende i fortë", tha Kordiq.

Ajo tha se pasi që këto janë çështje sistematike që prekin të gjitha aspektet e organizimit të shtetit, duke garantuar procese demokratike dhe respektimin e të drejtave të njeriut dhe civile, mungesa e progresit adekuat në përmbushjen e kriterëve të përcaktuara në kapitujt 23 dhe 24, bllokun progresin në të gjithë kapitujt e tjerë dhe asnjëri prej tyre nuk mund të mbyllet praktikisht derisa të përmbyllen këto dy kapituj kryesorë.

„Shumë çështje, veçanërisht ato që lidhen me sundimin e ligjit, duhet të mundësojnë një sistem me vlera të barabarta, një sistem të harmonizuar ligjor me standardet evropiane, si dhe një qasje të barabartë në të drejtat dhe mbrojtjen e të drejtave të të gjithë qytetarëve të BE-së“, tha Kordiq.

Sipas saj, nga këndvështrimi i Unionit, hyrja e një vendi anëtar, standardet e të cilit në fushën e sundimit të ligjit janë nën nivelin e përcaktuar, mund të fusë shqetësime sistematike në funksionimin e të gjithë Bashkimit Evropian, duke çuar de facto në mos ekzistencën e barazisë ligjore të të gjithë qytetarëve në territorin e BE-së, që është një ndër parimet demokratike themelore.

„Çështjet kyçe në lidhje me luftimin e korrupsionit endemik, lirinë e medias, kontrollin politik të gjyqësorit dhe të ngjashme kanë mbetur akoma të hapura. Në thelb, përparimi më i madh është bërë në zotërimin e retorikës evropiane, por në arritjen e standardeve të vendosura, në rastin më të mirë, ka ngecje“, tha Kordiq.

Kordiq tha se për këtë vijnë mesazhe të qarta nga zyrtarë të BE-së, të cilët tërheqin vërejtjen për rastet e ndarjes së kredive banesore me kushte të favorshme për funksionarët, në kurriz të buxhetit, me ç'gjë vihet në pikëpyetje parimi i sundimit të ligjit, pastaj arrestimi i gazetarëve të In4s, FOS-it, Borba-s dhe shumë çështje të tjera që tregojnë qartë se në fushën e mbrojtjes së të drejtave dhe lirive themelore, si dhe sundimit të ligjit, gjërat bënë hapa prapa në vend që të ecnin përpara.

„Ballafaqimi me problemin e krimit të organizuar dhe korrupsionit është ndoshta sfida më e madhe me të cilën do të përballet qeveria e re“, tha Kordiq.

Ajo tha se ky kombinim i pushtetit, gjegjësisht i pjesëve të pushtetit me procese të paligjshme problematike që shoqëruan paralelisht tranzicionin malazez, e kthyen çështjen e korrupsionit dhe krimit të organizuar në një problem endemik.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

***

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

„Duhet të kihet parasysh edhe fakti se, sipas burimeve të shumta vendase dhe të huaja, grupet e organizuara kriminale në Mal të Zi janë organizata që kanë lidhje të konsiderueshme në botën e krimit jashtë Malit të Zi, që do të thotë se zgjidhja e këtij problemi në vendin tonë është e rëndësishme për stabilitetin e brendshëm të vendeve evropiane. Duhet të pranojmë që kur hyjmë në BE, bëhemi pjesë e së njëjtës - detit evropian, që do të thotë se valët në gjirin tonë godasin brigjet e vendeve të tjera“, tha Kordiq.

Ajo vlerësoi se ngërçi në procesin e anëtarësimit është pjesërisht rezultat i politikës së BE-së, ku nuk ka unanimitet për zgjerimin, përkundrazi, rryma të konsiderueshme, të udhëhequra nga vendet më të mëdha të Bashkimit Evropian, shprehin qartë pikëpamjen se përsheptimi i procesit të anëtarësimit për vendet e Ballkanit Perëndimor nuk është në këtë moment prioritet i BE-së.

„Përkundër kësaj, përmbushja e standardeve nga kapitujt 23 dhe 24 është një domosdoshmëri që sigurisht do të jetë në rendin e ditës“, ka thënë Kordiq.

Ajo tha se qeveria e re ka mundësinë të tregojë vendosmëri dhe vullnet politik për t'i trajtuar problemet më të mëdha, të njohura tashmë për të gjithë.

„Nëse ajo dëshiron të bëjë përparim në përmbushjen e kriterëve nga kapitujt 23 dhe 24, duhet të fillojë të zërthejë skandalet kryesore që janë në majat më të dukshme të korrupsionit endemik, të tilla si aferat Kllap, Vardari, Mozhuri, Zarfi dhe të ngjashme. Është e domosdoshme të zbatohen rregullat ligjore në mënyrë konsekuente dhe të kryhen të gjitha aktivitetet brenda kornizës ligjore, por është po aq e nevojshme të tregohet vendosmëri dhe një qasje e barabartë për ndjekjen penale të aferave të mëdha dhe të mos përdoren pengesa burokratike si justifikim për mosveprim. Nuk duhet të kemi asnjë dilemë, Bashkimi Evropian është pa dyshim i gatshëm t'i japë mbështetje politike shumicës së re, por sigurisht që nuk ka në plan të mbyllë një sy për këdo në dëm të saj“, përfundoi Kordiq.

Anëtari i Këshillit për Integrimin Evropian nga Partia Demokratike e Socialistëve, **Predrag Sekuliq**, tha se mosdhënia e mendimit pozitiv nga Komisioni Venedikut lidhur me Propozim ligjet mbi ndryshimet në Ligjin mbi prokurori dhe Ligjin mbi prokurori speciale të krimit të organizuar të inicuar nga shumica parlamentare tregon se anëtarët e Komisionit Venedikut dhe zyrtarët e BE-së kanë dalluar tentativen që me këto ligje të zhbëhet institucioni i prokurorisë. Sekuliq shtoi se një pjesë e shumicës parlamentare paralajmëron se do të insistoi në miratimin e këtyre ligjeve pavarësisht qëndrimit të Europës. Sekuliq tha se kjo tregon karakterin antieuropian të Qeverisë dhe të shumicës parlamentare.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

***

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

„Parlamenti i Mali të Zi, pikërisht për shkak të përmbushjes së detyrimeve nga këto dy kapituj, në vitin 2013 miratoi ndryshimet (I-XVI) të Kushtetutës në lidhje me zgjedhjen e gjyqtarëve dhe prokurorëve, përfshirë zgjedhjen e gjyqtarëve të Gjykatës Kushtetuese.

Predrag Sekulic

Për fat të keq, përkundër paralajmërimit se po krijohet një sistem që nuk ekziston askund në vendet evropiane, morëm rekomandim nga Komisioni i Venecias për miratimin e amandamenteve”, tha Sekulic.

I pyetur se cilat do të jenë detyrimet më të vështira që Mali i Zi do të duhet të përmbushë në periudhën e ardhshme, Sekulic u përgjigj se të gjithë i kanë detyrimet saktësisht të përcaktuara.

„Qeveria nuk ka shumë kompetenca përpos në pjesën e bashkëpunimit të Drejtorisë së Policisë me Prokurorinë, Kuvendi ka kompetenca vetëm në pjesën e zgjedhjes së gjyqtarëve të Gjykatës Kushtetuese si dhe të përfaqësuesve të Këshillit Gjyqësor dhe Prokurorial, ndërsa gjithçka tjetër është në duart e organizatës prokuroriale dhe gjyqësorit”, tha Sekulic.

Në pyetjen se si do të ndikojë situata në gjyqësor në përmbushjen e detyrimeve nga kapitujt 23 dhe 24, por edhe në përgjithësi në luftën kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar, Sekulic tha se fatkeqësisht për shkak se në periudhën e mëparshme disa parti të opozitës bojkotuan punën e Parlamentit kurse të tjerat nuk deshën të diskutojnë këto tema, gjendemi në këtë situatë.

„E gjithë kjo, natyrisht, ndikon në përmbushjen e detyrimeve nga kapitujt 23 dhe 24, por, e përsëris edhe një herë - adresat politike që mbajnë përgjegjësinë më të madhe për një situatë të tillë janë të padiskutueshme”, tha Sekulic.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

***

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

Sipas tij, edhe në bazë të Kushtetutës (amandamentet e aprovuara shtatë vjet më parë), bisedimet dhe një marrëveshje midis qeverisë dhe opozitës janë mënyra e vetme për të tejkaluar situatën aktuale në prokurori dhe gjyqësor, duke pasur parasysh që shumica e vendimeve për zgjedhje kërkojnë shumicë prej 2/3, respektivisht 3/5 të votave.

„Por nuk duhet të harrojmë se kjo është vetëm një pjesë e zgjidhjes. Duket se ndërtimi i besimit të qytetarëve në këto institucione është pjesa shumë më e vështirë dhe më kërkuese“, përfundoi Sekuliq.

.....

Zoran Vujiçiq nga Aleanca Qytetare thotë se Mali i Zi është në fazën e negociatave që prej tetë vitesh dhe se megjithëse i ka hapur të gjithë kapitujt, nuk është as afër mbylljes së kapitujve 23 dhe 24.

„Nëse kemi parasysh se Kroacia ka përfunduar negociatat e saj brenda gjashtë viteve, ky konsiderohet një dështim. Megjithëse jo zyrtarisht, procesi i negociatave të anëtarësimit të Malit të Zi është bllokuar në thelb. Gjithashtu, duke miratuar metodologjinë e re si mënyrë të aderimit në BE, Mali i Zi është i papërgatitur për të hyrë në këtë fazë, e cila nënkupton qasjen në fondet e BE-së në përputhje me rezultatet konkrete që do të arrihen“, konsideron Vujiçiq.

Në pyetjen se cilat pjesë janë më të vështira për plotësimin e kriterëve, Vujiçiq tregon se Mali i Zi ka kompletuar legjislacionin dhe se ajo që është thelbësore është funksionimi i shtetit ligjor, që do të thotë se askush nuk është mbi ligjin dhe se të gjithë duhet të veprojnë në përputhje me ligjin.

Zoran Vujiçiq

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

***

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

Për fat të keq, Mali i Zi nuk ka rezultate konkrete në këto fusha, gjë që është thelbësore në këtë fazë të negociatave. Institucionet kryesore për sundimin e ligjit janë në gjendjen e ushtruesit të detyrës – një pjesë e Këshillit Gjyqësor nga radhët e avokatëve të shquar, Prokurori i Lartë i Shtetit është ushtrues detyre dhe në 11 prokuroritë shtetërore nuk është zgjedhur ende udhëheqësi. Gjithashtu, Këshilli Gjyqësor ka marrë vendime që shkelin Kushtetutën dhe ligjin, duke zgjedhur kryetarë të gjykatave në mandatin e tretë, gjë që minon drejtpërdrejt sundimin e ligjit. Nëse i shtojmë kësaj se Gjykata Kushtetuese që prej një viti nuk ka kryetar, duke krijuar funksionin e kryesuesit, vendim të cilin e ka rrëzuar vetë më vonë duke e konsideruar si jokushtetues, kuptojmë se jemi akoma larg asaj që quhet shtet ligjor i qëndrueshëm”, ka vlerësuar Vujiçiq.

I pyetur se cilat janë hapat e ardhshëm në këto kapituj, Vujiçiq u përgjigj se së pari duhet të dilet urgjentisht nga gjendja e ushtruesve të detyrës dhe për ta bërë këtë është e nevojshme të nisë dialogu politik, sepse dy të tretat dhe tri të pestat e shumicës në Kuvend janë të nevojshme për zgjedhjet në sistemin gjyqësor.

„Vetëm atëherë mund të fillojmë me reforma serioze që përfshijnë rezultate në fusha të shumta, të tilla si korrupsioni, krimi i organizuar, pastrimi i parave dhe shumë të tjera në fushat 23 dhe 24“, ka vlerësuar Vujiçiq.

Sipas tij, nevojiten rezultate konkrete në shumë fusha.

„Hetimi i çështjeve të korrupsionit të lartë, forcimi i pavarësisë dhe përgjegjësisë në gjyqësor, më shumë vendime në fushën e pastrimit të parave. Nevojitet që të fillojë të funksionojë sundimi i ligjit“, ka theksuar Vujiçiq.

I pyetur se a beson në mundësinë e arritjes së një marrëveshjeje politike midis qeverisë dhe opozitës, duke pasur parasysh që gjendja me ushtrues të detyrave është theksuar si një nga problemet kryesore në sistemin gjyqësor, Vujiçiqi tha se është e domosdoshme të gjendet një zgjidhje.

„Kjo nuk është më çështje e politikës, por e të gjithë qytetarëve të Malit të Zi. Prandaj, përfaqësuesit e partive politike janë të detyruar të ulen dhe të arrijnë një zgjidhje të pranueshme përmes dialogut, i cili do të zhblokojë zgjedhjet në gjyqësor. Është e domosdoshme të animohen profesionistët, njerëzit e fushës dhe organizatat profesionale që të aplikojnë në konkurse, të cilat ishin shumë të politizuara në periudhën e mëparshme dhe njerëzit ishin të dekurajuar të aplikojnë“, ka porositur Vujiçiqi.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

***

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.